

Colloquium 3(43)/2021
ISSN 2081-3813, e-ISSN 2658-0365
CC BY-NC-ND.4.0
DOI: <http://doi.org/10.34813/25coll2021>

WYBRANE ASPEKTY STRATEGII ORGANIZACJI TERRORYSTYCZNYCH – PRÓBA PORÓWNIANIA

**Selected aspects of a terrorist organization strategy –
An attempt of a comparison**

Arkadiusz Machniak
Uniwersytet Rzeszowski
Kolegium Nauk Społecznych, Instytut Nauk o Polityce
e-mail: amur5@tlen.pl
ORCID 0000-0002-8092-9973

Streszczenie

Terroryzm jest zjawiskiem dynamicznym, ulegającym nieustającym przemianom, będącym wypadkową uwarunkowań współczesnego świata. Ewolucji ulega również strategia działań organizacji terrorystów. Współczesny świat, mający oblicze globalnej wioski, cechuje się niezwykle szybkim przekazem informacyjnym. Media docierają praktycznie do wszystkich, nawet najdalszych zakątków świata. Środki masowego przekazu stanowią tym samym w rękach terrorystów dogodne narzędzie do działalności propagandowej, stanowiącej jeden z filarów strategii działania. Z drugiej strony zamachy terrorystyczne należą do najlepiej sprzedających się informacji – media są w pewien sposób zafascynowane terroryzmem, który umożliwia im zwiększenie kręgu odbiorców.

Obecnie metody działania terrorystów to bardzo szeroki wachlarz działań bezpośrednio lub pośrednio zmierzających do dokonania zamachu. Przyjmuje się współcześnie, że terroryzm posiada własną strategię i taktykę działania. Strategia terroryzmu oparta jest na doborze starannie wyselekcjonowanej, reprezentatywnej i symbolicznej ofiary, która winna być zabita lub ranna. Współczesny terroryzm jest strukturalnie i funkcjonalnie coraz lepiej dostosowany do działań w nowym, wysoce nasyconym technologiami informacyjnymi środowisku. Koncepcje organizowania zamachów terrorystycznych, jak również wykorzystywanych przy ich okazji środków, będą ulegać zmianom adekwatnym do rozwoju cywilizacyjnego współczesnego świata. Trudno prognozować, jakim przemianom ulegnie taktyka działań terrorystów i jaki będzie zakres oraz rodzaj oddziaływania tego zjawiska.

Słowa kluczowe: terroryzm, organizacja, strategia, zagrożenie.

Abstract

Terrorism is a dynamic phenomenon, undergoing constant changes, being the resultant of the conditions of the contemporary world. The strategy of terrorist organizations is also evolving. The modern world, having the face of a global village, is characterized by extremely fast information transmission. The media reach virtually all, even the farthest corners of the world. Thus, the mass media constitute a convenient tool in the hands of terrorists for propaganda activity, which is one of the pillars of the action strategy. On the other hand, terrorist attacks are among the best-selling information – the media is in some way fascinated by terrorism, which enables them to expand their audience.

Currently, terrorists' methods of operation include a very wide range of activities aimed directly or indirectly at committing an attack. It is nowadays assumed that terrorism has its own strategy and tactics. The strategy of terrorism is based on the selection of a carefully selected, representative and symbolic victim who should be killed or injured. Contemporary terrorism is structurally and functionally better and better adapted to the activities in the new, highly saturated with information technologies environment. The concepts of organizing terrorist attacks, as well as the means used on their occasion, will undergo changes adequate to the civilization development of the modern world. It is difficult to predict what changes the tactics of terrorist activities will change and what will be the scope and type of impact of this phenomenon.

Keywords: terrorism, organization, strategy, threat.

Wprowadzenie

Zjawisko terroryzmu w XXI wieku jest zagrożeniem, które dotyka międzynarodową społeczność coraz częściej. Analogicznie, w odniesieniu do innych wydarzeń związanych z naszą rzeczywistością, jego specyfika polega na skali niebezpieczeństwa uderzającego w zasady współczesnego ładu politycznego, społecznego i ekonomicznego. Dlatego też należy uwzględnić eskalację tego zjawiska. Analizując zagadnienie międzynarodowego oblicza terroryzmu, nie możemy pominąć faktu, że zagrożenie to należy postrzegać przede wszystkim jako metodę realizacji celów politycznych (Liedel, 2010, s. 27–28).

Współczesny terroryzm podlega gwałtownym ewolucjom, głównie pod względem motywów, którymi kierują się terroryści. Jest to charakterystyczna zmiana motywacji organizacji terrorystycznych, która jest związana z nową cechą terroryzmu, tj. sięganiem po wyspecjalizowane środki walki (Jałoszyński, 2008, s. 31).

Terroryzm jest zjawiskiem dynamicznym, ulegającym nieustającym przemianom, będących wypadkową uwarunkowań współczesnego świata. Cele terrorystów, pomimo pewnych stałych pryncypiów, ulegają dalszym roszeniowym oczekiwaniom. Ewolucji ulega również strategia działań organizacji terrorystycznych. Dawniej postrzegane jako proste metody działania terrorystów przechodzą modyfikacje przy wykorzystaniu arsenału współczesnych środków pola walki i innych nowoczesnych rozwiązań technologicznych.

Czy strategię terrorystów cechują się procesem dynamicznych zmian i ulegają modyfikacji w zależności od potrzeb? Próbując odpowiedzieć na to pytanie, w dalszej części prezentowanego artykułu opisano wybrane zamachy terrorystyczne.

Autor w ramach niniejszego tekstu podejmuje się zadania przedstawienia i porównania wybranych elementów strategii działań terrorystów oraz próby oceny oddziaływania tego *modus operandi* na stopień współczesnego bezpieczeństwa międzynarodowego.

Przykłady strategii działań terrorystycznych w przestrzeni medialnej

Współczesny świat mający oblicze globalnej wioski cechuje się niezwykle szybkim przekazem informacyjnym. Media docierają praktycznie do wszystkich, nawet najdalszych zakątków świata. Z tego powodu środki masowego przekazu wykorzystywane były i są przez organizacje terrorystyczne do głoszenia ich idei, werbowania członków oraz informowania o planowanych i przeprowadzonych zamachach. Współczesne media stanowią tym samym dogodne narzędzie w rękach terrorystów do działalności propagandowej, stanowiącej jeden z filarów strategii działania.

Powołując się na wyniki badań Janusza Sztumskiego, termin „propaganda” można oceniać w dwojakim znaczeniu: przedmiotowym (to, co jest przedmiotem propagowania: treści, idee, sposoby myślenia i zachowania) oraz czynnościowym (to, w jaki sposób ów przedmiot jest propagowany; sposób oddziaływania). Badacz propagandą nazywa

taki sposób oddziaływania na dowolnie liczne zbiory ludzi, którego celem jest wywieranie wpływu na kształtowanie ich myślenia, postaw, przekonań i zachowania w stosunku do spraw publicznych lub określonych wartości politycznych, religijnych, moralnych itp., zgodnie z życzeniem tego, kto tym właśnie sposobem posługuje się lub go firmuje. (Sztumski, 1990, s. 30)

Sukcesywny proces mediatyzacji propagandy, ukierunkowany na zdominowanie medialnych kanałów komunikowania jako sedno uwagi stan środowiska medialnego przedstawia: postępowanie organizacyjne, strukturę rynku masmediów, zasady działania, procent akcjonariatu i stopień niezależności/afiliacji w relacji do nadawców politycznych oraz poziom debaty politycznej i publicznej (Stelmach, 2014, s. 418). Każda metoda komunikacji społecznej w celu wywołania zakładanego oddziaływania może wykorzystywać te same narzędzia: perswazję, manipulację oraz propagandę. Perswazja to procedura świadomego wpływu na ewolucję poglądów, przekonań, postaw za pomocą argumentów. Perswazja nakłania się i namawia do zmiany zachowania i postaw. Z manipulacją mamy do czynienia wówczas, gdy wykorzystując wiedzę o sterowaniu ludzką wolą, staramy się uzyskać zmianę postaw i działań u innych, bez ich wiedzy i świadomego udziału. Propaganda jest zazwyczaj postrzegana jako rozpowszechnianie stronniczych idei i poglądów przy wykorzystaniu kłamstwa lub podstępów. Wpływ na odbiorcę uzyskuje się w drodze stosowania różnych obrazów i sloganów oddziałujących na nasze emocje oraz uprzedzenia (Wolska-Zogota, 2012, s. 36).

Związki pomiędzy efektywnością strategii terrorystów a rozgłosem uzyskiwanym dzięki mediom, definiowane przez niektórych ekspertów mianem „symbiozy”, stały się

w ciągu ostatnich lat przedmiotem dociekliwej analizy ze strony badaczy terroryzmu. Rola przypisywana mediom w propagowaniu terroryzmu i jednocześnie w potencjalnej walce z tym zjawiskiem okazała się na tyle ważna, aby stać się jedną z istotnych płaszczyzn polityki antyterrorystycznej (Matyja, 2015, s. 305).

Terrorystom nie wystarcza obecnie podkładanie bomb, branie zakładników i ich mordowanie, ponieważ każde kolejne takie zdarzenie powszednieje. Dla osiągnięcia oczekiwanej medialności aktu terrorystycznego nie wystarcza eskalacja techniki czy też taktyki mordowania. Potrzebne jest do tego dodatkowe istotne miejsce i czas popełnienia. W literaturze często cytowane są słowa Ramdane Abane, jednego z przywódców algierskiego Frontu Wyzwolenia Narodowego, ogłoszone w 1956 roku: „czy korzystniejsze dla naszej sprawy jest zabicie dziesięciu wrogów w suchym korycie rzeki Telerghma, o czym nikt nie będzie mówił, czy jednego człowieka w Algierze, co nazajutrz odnotuje amerykańska prasa?” (Wojtunik, 2009, s. 14).

Zakładając, iż terroryści nie są w stanie funkcjonować bez medialnego rozgłosu, zyski z tej wymownej symbiozy odnotowują ponadto środki masowego przekazu. W trakcie wojny asymetrycznej stosowanie mediów jest istotnym elementem działań. Sceny przemocy, zniszczeń i cierpień cywilów mają pokazać opinii publicznej wysokość ceny za niespełnianie oczekiwań terrorystów. Autorzy programów informacyjnych chętnie biorą udział w tego rodzaju spektaklu, kreując w relacji z konfliktem nową wartość: *war as infotainment* (Węgliński, 2013, s. 264).

Terroryści wykorzystują dwie kategorie mediów do informowania opinii publicznej o swych działaniach: własne środki przekazu oraz media niezależne, które wykorzystywane są przez terrorystów w następujących celach: prezentacji własnej strategii, czyli propagowanie lęku; uzyskania wsparcia sprawy przez opinię publiczną; neutralizacji działalności rządów oraz werbowania nowych sympatyków (Sendek, 2009, s. 38).

Akty terrorystyczne można zakwalifikować do najlepiej sprzedających się informacji. Media są w określony sposób zafascynowane terroryzmem, który daje im możliwość poszerzenia liczby odbiorców. Wymownym przykładem symbiozy mediów z terrorystami jest wywiad przeprowadzony z Abu Abbasem, odpowiedzialnym za porwanie statku Achille Lauro w 1985 r. NBC zlokalizowało terrorystę i przeprowadziło z nim wywiad, kreując wymienionego na męża stanu, a nie pokazując go jako bezwzględnego przestępcę. Abu Abbas wykorzystał ten wywiad do przedstawienia swoich poglądów, co wobec faktu, że NBC posiadała zasięg międzynarodowy, było dla niego dużym sukcesem (Kraj, 2016, s. 16).

Niezależne środki przekazu są często wykorzystywane przez terrorystów. Telewizja i prasa informując odbiorców o np. zamachach terrorystycznych, żądaniach czy działaniach terrorystów, robią to w sposób zamierzony: przekazują informacje, pejoratywnie oceniając ich postępowanie. Internet natomiast jest niekontrolowanym w praktyce źródłem przekazu dla terrorystów, którzy umieszczają w nim sfilmowane egzekucje zakładników, materiały szkoleniowo-instruktażowe, np. instrukcje obsługi

rakiety czy też sposób przeprowadzenia zamachu na określony budynek (Kwiecińska, 2014, s. 77). Najbardziej popularnym rodzajem terrorystycznego oddziaływania jest pozyskanie uwagi, uwzględniające osiągnięcie przez terrorystów rozgłosu medialnego i społecznego oraz – w optymalnym wariancie – uznania zasadności i przesłanek ich „sprawy” zarówno przez społeczność, która ich popiera, jak i społeczność będącą celem ich ataku. Bez oczekiwanego rozgłosu medialnego jakakolwiek strategia terrorystyczna nie ma tak naprawdę sensu lub też, opisując rzecz inaczej, nie jest działalnością katalogowaną w kategorii działań *stricto* terrorystycznych (Otlowski, 2009, s. 5).

Ze względu na fakt istotnego oddziaływania informacyjnego, media zazwyczaj wyolbrzymiają obraz zagrożenia. Ponadto mają inklinację do zastępowania w telewizyjnych serwisach informacyjnych i na pierwszych stronach gazet innych informacji danymi związanymi z określonym zamachem terrorystycznym (Matyja, 2015, s. 307). Specyfika, intensywność i zasięg przekazu medialnego w korelacji z jak największą liczbą ofiar i strat są obecnie cechami efektywności ataków (Adamczuk, 2011, s. 200).

Amerykański kulturoznawca i pedagog krytyczny Henry A. Giroux twierdzi, iż terror spektaklu jest obecnie zdominowany przez spektakl terroru. Na przedmiotowy spektakl składają się zarówno medialne sceny porwań, morderstw, zamachów, jak i amerykańskiej (i nie tylko) przemocy wobec wyznawców islamu. Podczas gdy pewne media starają się sterylizować te obrazy z ekstremalnej agresji, spektakl terroru wymusza na odbiorcy odwracanie wzroku. Terroryzm wygrywa batalię o kolektywną wyobraźnię, kultura strachu została dziś praktycznie umiędzynarodowiona. Terrorysta nie potrzebuje umiejętności hakerskich, aby zdobyć dostęp do prywatnych komputerów, gdyż internauci sami pobierają treści przez niego proponowane. Terroryzm został udomowiony – nie poprzez adaptację, lecz dzięki wykreowanej przezeń patologicznej potrzebie autoterroryzowania się poszczególnych podmiotów (Zygorowicz, 2018, s. 356).

Zamachy terrorystyczne są nie tylko aktami ukierunkowanymi przeciwko porządkowi publicznemu i bezpieczeństwu, zdrowiu i życiu ludzi. Jest to ponadto wsparcie logistyczne, związane z zabezpieczeniem sprzętu i środków technicznych, pozyskiwaniu i szkoleniu terrorystów, zapewnianiu łączności i komunikacji. Do dodatkowych form strategii terrorystycznej zaliczyć możemy m.in. działalność propagandową (Zubrzycki, Suchanek, 2014, s. 158).

Patrząc na środki masowego przekazu i nowe technologie jako narzędzia używane powszechnie w dowolny sposób, terroryści wykorzystują je w takiej formie, aby dawały korzyść ich działalności i w miarę możliwości uderzały we wspólnotę międzynarodową, która jest w opozycji do ich punktu widzenia. Odpowiedzią na strategię terrorystów jest ponadto przemodelowanie aktualnego systemu bezpieczeństwa międzynarodowego. Pomijając ocenę zakresu mediatyzacji życia publicznego czy nawet systemu politycznego, zasadne jest wyartykułować uwagę, że pomimo praktykowania przez współcześnie działające organizacje terrorystyczne urządzeń technicznych oraz nowoczesnych

technologii, pełnią one w dalszym ciągu funkcję wspomagającą w realizowanej przez terrorystów strategii (Węgliński, 2013, s. 279).

Aktualnie zjawisko terroryzmu można postrzegać jako określoną formę strategii komunikacji, wykorzystywanej do propagowania konkretnych idei oraz przesłań. Zamachy z 11 września 2001 r. były atakiem na symbole współczesnej cywilizacji. Były jednocześnie uderzeniem o wydźwięku propagandowym. Z przedstawionej uwagi wynika konstatacja, iż celem terrorystów jest przeniknięcie do „trójkąta komunikacji politycznej”, w ramach którego funkcjonują: opinia publiczna, rząd oraz media (Sendek, 2009, s. 40).

Jednym z poważniejszych współczesnych zagrożeń dla systemu globalnego i bezpieczeństwa poszczególnych państw, jest zorganizowany terroryzm międzynarodowy, chociaż skala zagrożenia w tym przypadku dla poszczególnych państw jest zróżnicowana. Rozwój cywilizacyjny, postęp naukowo-techniczny oraz zmieniająca się sytuacja geopolityczna na świecie, powodują, że trwa ewolucja form i środków działania terrorystów. Wykorzystują oni obecnie najnowocześniejsze nowinki technologiczne i są w stanie prowadzić walkę z regularnymi jednostkami wojskowymi. Z tego też względu przedmiotowe działania zostały zdefiniowane pojęciem wojny hybrydowej (Nowacki, 2015, s. 407).

Strategia działań terrorystów z użyciem tradycyjnych środków pola walki

Pomimo oczywistego rozwoju technologicznego terroryści nadal wykorzystują tradycyjne środki pola w walki, w tym przypadku te utożsamiane z bronią białą (np. noże), broń palną (długa i krótka), improwizowane ładunki wybuchowe, jak również inne urządzenia służące do przeprowadzenia zamachu terrorystycznego (np. środki transportu).

Określoną metodą często występującą w terroryzmie stały się zamachy bombowe, niekiedy skierowane w przypadkową ludność cywilną. Po zaliczeniu specjalistycznych treningów terroryści wykorzystywali profesjonalne środki pola walki na poziomie zbliżonym do regularnego wojska. Ataki terrorystyczne przyjmowały coraz bardziej destrukcyjną formę. Ich celem było zastraszenie i pokazywanie, jaką siłą dysponują terroryści i do jakich posunięć są zdolni. Dodatkowo jednak zasadne było pozyskanie i podtrzymanie poparcia społecznego, wymaganego dla zapewnienia efektywnej strategii terrorystycznej (Tomczak, 2011, s. 208).

Przeprowadzając analizę ataków terrorystycznych dokonywanych przez terrorystów „czwartej fali”, należy wskazać na wszechstronność wykorzystywanych środków. W dalszym ciągu popularne są urządzenia wybuchowe, nadal mają miejsce zamachy z użyciem broni palnej, często zdarzają się sytuacje związane z porwaniami zakładników. Rozbieżności występują w zakresie celu ataków, a więc wyartykułowanego wcześniej, będącego pochodną uwarunkowań ideologicznych, zamiaru do zadania fizycznych strat (Piekarski, 2015, s. 244).

Nie można jednoznacznie stwierdzić, kto w praktyce wymyślił metodę ataków bombowych. W literaturze przyjmuje się często, iż za jej upowszechnienie odpowiadają członkowie libańskiego Hezbollahu. Członkowie tej organizacji znajdowali się pod duchowym wpływem przywódcy religijnego w Iraku – ajatollaha Chomeiniego, autora swoistej reinterpretacji szyickiego kultu męczeństwa, twierdzącego, że śmierć poniesiona w świętej wojnie jest gwarancją dla wyznawców islamu, zapewniającą miejsce w raju. Chomeini nie ogłosił swoich tez z myślą o terroryzmie, ale z pobudek militarnych. Zamachowcy-samobójcy wywodzący się z uboższych warstw społecznych, wyposażeni w specjalne pasy napełnione elementami metalu oraz materiałem wybuchowym, działają zazwyczaj pojedynczo. W terroryzmie *stricte* religijnym zamachowcy często praktykują ataki z wykorzystaniem samochodu wypełnionego materiałami wybuchowymi. Ataki takie przeprowadzane były na starannie wyselekcjonowane obiekty, takie jak placówki dyplomatyczne, punkty kontrolne, jednostki wojskowe i znajdujących się tam żołnierzy. Kolejnym krokiem, dla spotęgowania efektu, było zaatakowanie przypadkowo wybranych cywilów i innych obiektów (Tomczak, 2011, s. 212).

Istotne jest zwrócenie uwagi na mnogość uwarunkowań powstawania organizacji terrorystycznych, przestrzeń i cel działania, ideologię, strukturę organizacyjną oraz zasięg i przemiany, jakim podlegały. Wszystkie natomiast, bez względu na różnice, charakteryzowały i cechują się nadal bezwzględnością w dążeniu do zakładanych celów (Lubniewski, 2018, s. 118).

Celami zamachów terrorystycznych byli i są cudzoziemcy, lokalni mieszkańcy czy też władze administracyjne danego państwa. Terrorysty zdolni są do zorganizowania ataku praktycznie w dowolnym momencie (Pietrzak, 2018, s. 79). Przyjmuje się obecnie, iż terroryzm cechuje się własną metodyką działania. Strategia działalności terrorystycznej oparta jest między innymi na doborze starannie wyselekcjonowanej i posiadającej określoną pozycje społeczną ofiary, która ma być celem zamachu (Zgorzały, 2007, s. 1).

W dniu 11 marca 2004 r. w Hiszpanii miał miejsce zamach zorganizowany w godzinach porannego szczytu, pomiędzy 7.37 a 7.42. W czterech podmiejskich pociągach zdetonowanych zostało dziesięć (z trzynastu podłożonych) bomb, które zostały umieszczone w schowanych w pociągach plecakach. Każda z tych bomb składała się około dziesięciu kilogramów materiału wybuchowego Goma-27. W ich konstrukcji znajdowały się również gwoździe mające spotęgować efekt rażenia. Bomby zdetonowano przy wykorzystaniu telefonów komórkowych. W wyniku eksplozji zginęło 191 osób, a ponad 200 zostało rannych (Piekarski, 2015, s. 245).

Nieco inny przebieg miał zamach w Bombaju w listopadzie 2008 r. Zorganizowała ten atak grupa dziesięciu, wyszkolonych w obozach w Pakistanie, terrorystów z organizacji Lashkar-e-aiba. Do Indii dostali się drogą morską na pokładzie uprowadzonego indyjskiego kutra rybackiego. Terrorysty podzielili się na dwuosobowe zespoły, a następnie

przemieścili się taksówkami do wytypowanych wcześniej celów. Budynkami, które stały się celem ataku, okazały się: dworzec kolejowy, kawiarnia, hotele Oberoi Trident oraz Tadź Mahal. Ponadto zaatakowano tamtejsze żydowskie centrum kulturalne. Terrorysty byli uzbrojeni w karabinki z rodziny AK, pistolety oraz granaty. Zamachowcy posiadali również urządzenia wybuchowe, a każda z bomb zawierała od czterech do pięciu kilogramów materiału wybuchowego. Dwa ze wspomnianych urządzeń wybuchowych pozostawiono w taksówkach (tamże, s. 247).

Zamach terrorystyczny mający miejsce w Norwegii 22 lipca 2011 r. był połączeniem zamachu bombowego z atakiem z użyciem broni palnej. Samotnie działający zamachowiec o godzinie 15.26 zdetonował bombę ukrytą w samochodzie dostawczym zaparkowanym w dzielnicy rządowej w niedalekiej odległości od siedziby premiera. Następnie zamachowiec przepłynął się na wyspę Utoya, na której przybudówka młodzieżowa Partii Pracy miała swój obóz. Na terenie wyspy znalazł się około godziny 16.57. Przedstawił się jako funkcjonariusz policji, uzasadniając swój przyjazd koniecznością przeprowadzenia dochodzenia w związku z zamachem w Oslo. Po przybyciu na wyspę zaczął strzelać do uczestników obozu. Przemieszczając się po wyspie, otwierał ogień z posiadanej broni palnej do napotkanych osób, aż do momentu zatrzymania go przez funkcjonariuszy z jednostki antyterrorystycznej o godzinie 18.27. W wyniku tego zamachu śmierć poniosło 77 osób, w tym 69 na wyspie Utoya. Zamachowiec, którym okazał się obywatel Norwegii Anders Breivik, tuż przed atakiem udostępnił w Internecie obszerny, pełen ideologicznych fantazji i haseł dokument opisujący wyznawany przez niego światopogląd oraz jego przygotowania do ataku. Analizując dokument A. Brevika pod kątem strategii działania zamachowca, można dojść do konstatacji, że miał on stosunkowo niezłe informacje co do techniki zorganizowania zamachu (Piekar-ski, 2015, s. 248).

Zamachy samobójcze stały się kolejnym krokiem na drodze ewolucji terroryzmu. Terroryzm samobójczy w sposób istotny ułatwiał planowanie zamachów. Schowany ładunek dawał terrorysty bez większych problemów, prawie niezauważenie, podejść w pobliże celu. Dodatkowo terrorysty organizując atak, nie musieli planować trasy ewakuacji. Kolejnym profitem wynikającym z przeprowadzania zamachów samobójczych jest fakt ich istotnego oddziaływania na postronnych obserwatorów (Tomczak, 2011, s. 212).

Powszechne przekonanie związane z terroryzmem samobójczym świadczy, iż współczesne zamachy oceniane są poprzez pryzmat szaleństwa będącego dziełem edukowanych w biedzie i nieświadomości dysfunkcyjnych psychicznie sprawców. Kolidują z taką tezą jednakże przeprowadzone na przełomie XX i XXI wieku badania ujętych zamachowców, które wskazują, że terrorysty-samobójcy nie cechowali się jednak psychopatycznymi cechami, a poziom ich edukacji i inteligencji był proporcjonalny do występującego w ich środowisku (Deptała, 2016, s. 59).

Zamach z 7 lipca 2005 r., w Londynie zorganizowany został przez czterech terrorystów-samobójców, którzy atakując w porannych godzinach szczytu komunikacyjnego i wykorzystując bomby, uderzyli w system transportu publicznego. Trzy eksplozje miały miejsce w metrze, czwarta natomiast w jednym z autobusów miejskich. W wyniku ataków śmierć poniosły 52 osoby, a blisko 800 osób zostało rannych. Kolejny zamach zorganizowany został dwa tygodnie później 21 lipca 2005 r. Tym razem, szczęśliwie, zamachy okazały się bezskuteczne (Piekarski, 2015, s. 246).

Zamachy, który przeprowadzone zostały w południowej Francji w marcu 2012 r., również okazały się cyklem ataków zorganizowanych przez samotnie działającego terrorystę. Celami były jednak starannie dobrane osoby. W dniu 11 marca 2012 r. w Tuluzie został zamordowany żołnierz wojsk powietrznodesantowych, pochodzący z Maroka. Drugi atak miał miejsce cztery dni później w miejscowości Montauban. W tym zamachu zginęli dwaj francuscy żołnierze pochodzenia arabskiego, a trzeci został rany. W trzecim ataku, do którego doszło 19 marca 2012 r. na terenie szkoły żydowskiej w Tuluzie, celem zamachu okazał się jeden z nauczycieli i troje uczniów. Na podstawie śledztwa ustalono się, że sprawcą tej serii zamachów był obywatel Francji Mohammed Merah pochodzenia algierskiego. Został zastrzelony podczas akcji zorganizowanej przez policyjną jednostkę antyterrorystyczną RAID, wspieraną przez jednostkę taktyczną GIPN, w nocy z 21 na 22 marca 2012 r. Zamachowiec podczas stawiania oporu siłom porządkowym został zastrzelony przez strzelca wyborowego, kiedy próbował uciec z zajmowanego przez siebie mieszkania (tamże, s. 249).

W przypadku Iraku stosunkowo największą liczbę ofiar notowano w punktach werbunkowych. Przebywający w grupie potencjalnych żołnierzy oraz policjantów samobójca czekał na sprzyjającą chwilę, aby zdetonować bombę. W strefie, w której dyslokowany pozostawał Polski Kontyngent Wojskowy, po jednym z zamachów odnaleziono szczątki samobójcy, do którego głowy były zamontowane małe antenki. Prawdopodobnie celem zamachowca było przeniknięcie do grupy osób, a obserwujący go z pewnej odległości pozostali terroryści przy wykorzystaniu urządzenia nadającego sygnał radiowy zainicjowali wybuch ładunku (Deptała, 2016, s. 67).

Jednym z najkrwawszych samobójczych zamachów okazał się atak terrorystyczny przeprowadzony w Bagdadzie 19 sierpnia 2009 r. W godzinach przedpołudniowych tego dnia miały miejsce skoordynowane zamachy. Ich celem była ludność cywilna oraz obiekty administracji rządowej, jak również irackie służby bezpieczeństwa. Trzy równoczesne ataki samobójcze zapoczątkowane zostały wybuchem samochodu pułapki (VBIED) zaparkowanego przed irackim Ministerstwem Finansów. Drugi atak przeprowadzono przy użyciu kolejnego samochodu pułapki z kierowcą samobójcą, który został zaparkowany w pobliżu Ministerstwa Spraw Zagranicznych. W następstwie zorganizowanych ataków samobójczych zginęły 102 osoby, a 552 zostały ranne, wśród nich kobiety i dzieci (Grenda, Lasota, 2017, s. 75).

Neutralizowanie terroryzmu samobójczego jest dużym wyzwaniem dla służb odpowiedzialnych za jego zwalczanie z powodów nie tylko ewidentnych skutków materialnych dla poszkodowanych i propagandowych dla zamachowców, ale również ze względu na możliwość wybuchu potencjalnego chaosu w skupisku ludzkim, którą może wywołać niepotwierdzona informacja o pobycie terrorysty-samobójcy. Informacja o obecności terrorysty-samobójcy, jaka pojawiła się 30 sierpnia 2005 r. w tłumie tysięcy szyickich pielgrzymów przebywających w tym czasie na jednym z mostów w Bagdadzie, wywołała panikę, a w jej konsekwencji śmierć co najmniej 800 Irakijczyków (Filipowski, Lonca, 2010, s. 13).

Współcześnie działający terroryści religijni praktykują szerszy od swoich prawicowych poprzedników wybór metod. Poza wymienionymi już zamachami samobójczymi jedną z ważniejszych metod są uprowadzenia, organizowane jednak w inny sposób niż wcześniej. Celem nie są zazwyczaj środki finansowe czy inne wymierne korzyści, ale zastraszenie. Porwania w przypadku terrorystów stają się w następstwie tego czynu morderstwami odłożonymi w czasie. Ich podstawę stanowią wyolbrzymione, niezwykle trudne do spełnienia żądania i okrutne egzekucje zakładników, wykonywane po upływie terminu ultimatum. Nieodłącznym składnikiem tej metody jest upowszechnianie w mediach filmów z egzekucji (Tomczak, 2011, s. 214).

Terroryzm w dzisiejszym globalnym świecie jest funkcjonalnie oraz strukturalnie zdecydowanie lepiej dopasowany do nowego, przepelnionego nowoczesnymi technologiami informacyjnymi środowiska. Aktualnie strategie terrorystyczne to wyjątkowo szerokie spektrum działań pośrednio oraz bezpośrednio prowadzących do zorganizowania zamachu (Chomentowski, 2013, s. 47).

Współcześni zamachowcy, i to nie tylko ci działający z pobudek religijnych, dają do zrozumienia, że nie cofną się przed żadnymi czynami, że nie ma środków, których by nie zastosowali. W takim momencie, rośnie zagrożenie, zwłaszcza że obok terrorystów „zawodowych”, działających w strukturach zorganizowanych grup, możemy spotykać się z licznymi amatorami, np. członkami sekt czy kultów. Oni też mogą być zdolni do zamachów, z użyciem broni chemicznej i biologicznej włącznie. Warto w tym miejscu przytoczyć przykład japońskiej Sekty Najwyższej Prawdy, która dokonała zamachu poprzez wpuszczenie gazu paralityczno-drgawkowego do tokijskiego metra. Innym przypadkiem analogicznego zamachu był atak w Oklahoma City, zorganizowany przez dwóch amatorów wykorzystujących w tym procederze specjalną mieszankę opartą na nawozach sztucznych (Tomczak, 2011, s. 215).

W 2016 r. jedno z najgroźniejszych zamachów terrorystycznych przeprowadzono w Brukseli. Ataki terrorystyczne miały miejsce na obiekcie lotniska w Zaventem oraz w metrze (pomiędzy stacjami Schuman i Maelbeek). Terroryści deklarowali swoje powiązania z ISIS. Kolejny zamachu zorganizowany został 14 lipca 2016 r., w święto narodowe Francji. 31-letni Tunezyjczyk mieszkający we Francji zaatakował samochodem

dostawczym tłum ludzi biorących udział w pokazie sztucznych ogni na Promenadzie Anglików, jednej z głównych ulic Nicei. Śmierć poniosło 85 osób, a 201 zostało rannych. Kolejnym zamachem przeprowadzonym z użyciem ciężarówki był atak w Berlinie dnia 19 grudnia 2016 r., w trakcie corocznego jarmarku bożonarodzeniowego w dzielnicy Charlottenburg. Do odpowiedzialności za te ataki przyznało się ISIS (Wojtaszak, 2018, s. 16).

Codziennie życie publiczne nie jest wolne od terrorystycznych zagrożeń. Przykładem był brutalny atak i zamordowanie brytyjskiego żołnierza w Londynie w maju 2013 r. Brytyjski żołnierz przebywający na przepustce został brutalnie zabity przez dwóch uzbrojonych w maczetę i tasak czarnoskórych mężczyzn. Zamachowcy oświadczyli, że atak był odpowiedzią na to, że był żołnierzem i zabijał wyznawców islamu w Afganistanie. Chcąc nagłośnić swój atak, po zamachu namawiali przechodniów, aby ci nagrywali telefonami filmy z wydarzenia (Rożej, 2013, s. 301).

Terrorystycy byli i są przekonani, że samobójcze ataki są ważne z powodu ich skomplikowanej funkcjonalności. Poparcie wyznawców samobójczej walki terrorystycznej ma wpływ na ich wiarę w logikę zastosowania samobójstwa jako najlepszej formy walki. Postrzegając ten problem w kontekście śmierci, walka ta w ich przekonaniu nabiera widocznego uzasadnienia. Wpływ terroryzmu samobójczego na opinię publiczną wzrasta z powodu specyfiki odbioru tego przekazów przez media. Terroryzm samobójczy nie mógłby istnieć, gdyby nie fakt jego akceptacji przez osoby gotowe oddać swoje życie w imię prowadzone walki. Warto również zaznaczyć, że organizacja terrorystyczna ma pewien istotny wpływ na indywidualną motywację potencjalnego zamachowca-samobójcy (Kuć, 2013, s. 39–40).

Samobójcze zamachy terrorystyczne stanowią skuteczną broń i strategię działania. Generują ogromne straty w liczbie osób zamordowanych, jak również straty materialne oraz psychologiczne w postaci zamieszania oraz przerażenia ludności cywilnej (Lasota, 2014, s. 45).

Podsumowanie

Jaka będzie nowa strategia współczesnych terrorystów? Jaki kierunek obierze kolejna mutacja tego zjawiska? Być może w przypadku terroryzmu regionalnego sygnałem innego podejścia okaże się atak w Bombaju z listopada 2008 r. Dziesięciu dobrze wyszkolonych i wyposażonych terrorystów doprowadziło do paraliżu całego miasta na okres kilku dni, prowadząc jednocześnie kompleksowe działania. Ich postępowanie ocenione zostało jako procedury zbliżone do tych stosowanych przez żołnierzy sił specjalnych. Po zamachu doszło do upublicznienia pewnych urywków podsłuchanych rozmów między terrorystami a ich zleceniodawcami. Na podstawie tych rozmów wyłonił się profil ludzi okrutnych, pozbawianych jakichkolwiek skrupułów. Jeden z odtworzonych rozkazów wskazywał, co należy zrobić z zakładnikami: „Są bezskuteczni w walce,

tylko nimi szantażujecie, jak zaczną was atakować, to natychmiast zastrzelcie wszystkich” (Tomczak, 2011, s. 218).

Bez wątpienia metody stosowane przez terrorystów ograniczają wolność człowieka. Nie można mieć wątpliwości, iż są złem samym w sobie. Należy je usystematyzować w określonej skali, zaczynającej się od działań mało istotnych, przez mniej szkodliwe, do stanowiących największe zagrożenia. Zawsze jednak mają one wpływ na zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi (Moskiewski, Socha, 2005–2006, s. 46).

Terroryzm nie jest zjawiskiem stałym. Na przestrzeni dziejów zmieniały się cele ataków terrorystycznych oraz sposoby ich przeprowadzenia. Zjawisko to ulegało dynamicznym zmianom towarzyszącym ewolucyjnym i rewolucyjnym przemianom na świecie. Koncepcje organizowania zamachów terrorystycznych, jak również wykorzystywanych przy ich okazji środków, będą ulegać zmianom adekwatnym do rozwoju cywilizacyjnego współczesnego świata. Nie można jednak obecnie nie zauważyć, że współczesny terroryzm jest jednym z głównych zagrożeń dla międzynarodowego bezpieczeństwa.

Można zaryzykować stwierdzenie, że ewolucji podlegać będą dalsze zamachy. Już dziś widoczne jest rezygnacja z dużych skrupulatnie zaplanowanych zamachów (np. atak na WTC) na rzecz zamachów organizowanych przez tzw. samotne wilki. W ocenie wielu ekspertów są to jedne z trudniejszych do przewidzenia ataków, gdyż wytropienie i zneutralizowanie samotnie działającego zamachowca jest procesem trudnym i złożonym.

Jest wiele czynników determinujących kształt strategii działalności terrorystycznej. Jednym z istotniejszych jest działalność społeczności międzynarodowej zaangażowanej w zwalczanie terroryzmu. Aktywność państw w neutralizowaniu tego zjawiska wymusza na terrorystach zmianę strategii działania oraz metod planowania i przeprowadzania zamachów.

Pewne jest, że zamachy się będą przerażenie społeczności, budzić grozę i niepewność co do jutra, a tym samym w istotny sposób oddziaływać destabilizująco na środowisko bezpieczeństwa międzynarodowego.

BIBLIOGRAFIA

1. Adamczuk, M. (2011). Ewolucja strategii i metod działania islamskich ugrupowań terrorystycznych i ich wpływ na bezpieczeństwo Polski. *Bezpieczeństwo Narodowe*, 19, 200.
2. Deptała, D. (2016). Terroryzm samobójczy. Wybrane problemy. *Res Politicae. Prace Naukowe Akademii Jana Długosza w Częstochowie*, VIII, 59.
3. Chomentowski, P. (2013). *Prawnokarne i organizacyjne elementy systemu antyterrorystycznego w Polsce – stan obecny i perspektywy doskonalenia*. Białystok: Wydawnictwo UB.
4. Filipkowski, W., Lonca, R. (2010). Analiza zamachów samobójczych w aspekcie kryminalnym i prawnym. Cz. I. *Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, 2, 13.
5. Jałoszyński K., (2008). Współczesny wymiar antyterroryzmu, Warszawa.
6. Kraj, K., (2016). Terroryzm jako proces i strategia komunikowania, *e-Terroryzm*, 1–2, 16.
7. Kuć, M. (2013). Samobójstwo terrorystyczne. *Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa*, 2, 39–40.

8. Kwiecińska, M. (2014). Wykorzystanie mediów dla podniesienia bezpieczeństwa, potrzeby i sposoby realizacji. *Obronność. Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej*, 3, 77.
9. Lasota, M. (2014). Cywilizacyjne czynniki determinujące podejmowanie samobójczych ataków terrorystycznych. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie. Seria: Administracja*, 4, 45.
10. Lasota, M., Grenda B. (2017). *Arena samobójców. Wybrane aspekty terroryzmu i terroryzmu samobójczego*. Warszawa: Wydawnictwo ASzWoj.
11. Liedel, K. (2010). *Zwalczanie terroryzmu międzynarodowego w polskiej polityce bezpieczeństwa. Zarządzanie bezpieczeństwem*. Warszawa: Wydawnictwo Difin.
12. Lubiewski, P. (2018). Reguły i metody działania współczesnych organizacji terrorystycznych. *Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy*, 29, 118.
13. Matyja, M. (2015). Media – obosieczna broń w walce z terroryzmem. Próba charakterystyki na przykładzie prasowych i telewizyjnych doniesień o zamachu w Bostonie. *Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, 13, 305–307.
14. Moskiewski, M., Socha, J., (2005–2006). Terroryzm jako problem etyczny. *Studia Gdańskie, XVIII–XIX*, 46.
15. Nowacki, G. (2015). Zagrożenia terrorystyczne na świecie. *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, 44, 407.
16. Otlowski, T. (2009). Psychologiczne aspekty terroryzmu – zarys problemu. *Biuletyn Opinie*, 14, 5.
17. Piekarski, M. (2015). Ewolucja taktyki terrorystów po roku 2001. *Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, 13, 244–249.
18. Pietrzak, N. (2018). Polityka Unii Europejskiej w zakresie zwalczania terroryzmu. *Świat Idei i Polityki*, 17, 79.
19. Rożej, A. (2013). Terroryzm jako wyzwanie dla współczesnego bezpieczeństwa. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Seria: Administracja i Zarządzanie*, 99, 301.
20. Sendek, Ł. (2009). *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*. Kraków: wydanie internetowe.
21. Stelmach K. (2014). Mediatyzacja propagandy – propagandyzacja mediów: wczoraj i dziś. *Zeszyty Prasoznawcze*, 2, 418.
22. Sztumski, J. (1990). *Propaganda – jej problemy i metody*. Katowice: Wydawnictwo UŚ.
23. Tomczak, M. (2011). Ewolucja metod terrorystycznych. *Przegląd Strategiczny*, 1, 208–2018.
24. Węgliński, B. (2013). Media i terroryzm - wybrane aspekty związku. Czy Al-Jazeera English jest jedynie tubą propagandową Al-Kaidy?, *Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego*, 7, 264–279.
25. Wojtaszak, A. (2018). Wzrost liczby zachowań radykalnych w Europie a przyszłość Unii Europejskiej. *Acta Politica Polonica*, 1, 16.
26. Wojtunik, P. (2009). *Strategie i cele wykorzystywania mediów przez organizacje terrorystyczne, Polityka medialna instytucji państwowych w obszarze zagrożeń terrorystycznych*. Warszawa: Wydawnictwo BBN.
27. Wolska-Zogota, I. (2012). Media i Wojna. Między informacją a propagandą. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych we Wrocławiu*, 3, 36.
28. Zgorzały, R. (2007). Przystępstwo o charakterze terrorystycznym w polskim prawie karnym. *Prokuratura i Prawo*, 7–8, 1.
29. Zubrzycki, W., Suchanek, P. (2014). Bezpieczeństwo Rzeczypospolitej Polskiej w kontekście zagrożeń terrorystycznych. *Studia Politologiczne*, 34, 158.
30. Zydorowicz, J. (2018). *Kultura wizualna*. Poznań: Wydawnictwo UAM.